

تأثير كتاب ديسقوريدس بر نگارش منابع طب سنتي اسلامي و ايراني

دکتر سيد محمود طباطبائي^{۱*}، دکتر عبدالجليل کلانتر هرمزي^۲

^۱ گروه روانپزشكي، دانشگاه علوم پزشكي شهيد بهشتي
^۲ گروه جراحي پلاستيک و ترميمي، دانشگاه علوم پزشكي شهيد بهشتي

مقدمه

آشنائي با مآخذ و مباني طب سنتي اسلام و ايران براي پژوهشگراني که در اين شاخه از دانش به تحقيق مي-پردازند، اهميت ويژه اي داشته و پنجره جديدي را براي پژوهش هاي نوين به روي علاقه مندان مي-گشايد. سوالي که همواره براي بسياري از پژوهشگران اين حوزه مطرح بوده، اين است که آيا مطالب اصلي و بنيادين علمي و تخصصي مندرج در کتاب هاي همچون الحاوي رازي، قانون ابن سينا، صيدنه بيروني، ذخيره خوارزمشاهي و ديگر منابع مشابه آنها، توسط خود نويسنده، کشف و تحصيل شده يا از منابع ديگري استخراج و گردآوري شده اند؟ از ديرباز که به مطالعه و تحقيق در مباني طب سنتي مي-پرداختيم، به اين نتيجه رسيده بوديم که مرجع اصلي کتاب هاي گرانيه اي همچون الحاوي رازي، قانون ابن سينا، صيدنه بيروني، ذخيره خوارزمشاهي، جامع ابن البيطار، قرابادين کبير عقيلي خراساني و ديگر کتاب هاي هسان آنها، در ارتباط با داروشناسي و درمان، کتاب ديسقوريدس بوده است.

در اين مقاله خاطر نشان خواهيم کرد که مبناي نظري و عملي اکثريت قريب به اتفاق اطباي سنتي اسلام

و ايران در علوم داروشناسي و درمان، کتاب ديسقوريدس بوده که در طي قرن هاي بعد، به تدريج راه تکامل را طي کرده و توسط اطباي يادشده، مطالبی به آن افزوده شده است. در اين کتاب گرانيه، حدود يك هزار موضوع اصلي مشتمل بر گياهان دارويي، خوراكي و سمی، جانوران و فراورده هاي خوراكي و دارويي جانوري، کاني ها و فراورده هاي دارويي و سمی آنها، پيامدهاي گزش و نيش زدگي جانوران گوناگون، سم شناسي، علل، علايم و درمان انواع مسموميت ها با شيوه هاي ويژه-اي که در نوع خود، بويژه در زمان نگارش کتاب، منحصر به فرد بوده، بيان شده و درباره هر موضوع توضيحات ارزنده اي داده شده است. عليرغم گذشتن حدود دو هزاره از تاليف کتاب مذکور، اين اثر گران-سنگ، در حال حاضر و آينده هم مي-تواند يکي از منابع ارزشمند و پربار براي تحقيقات گوناگون باشد.

ديسقوريدس و انگيزه وي در نگارش کتاب

پدانيوس ديسقوريدس (Pedanius Dioscorides) که به نام هاي همچون دياسقوريدوس و دياسکوريد هم شناخته شده، در حدود سال ۳۰ ميلادي در شهر آنازارب (Anazarb) که در قلمرو کشور ترکيه است و در آن زمان از بخش هاي قليقيا (Cilice) بشمار مي آمده، متولد شد (شکل ۱) و از دوره

